

iz teh izprevidimo, kako zanimiva je ta razprava ne le za zdravnike in zgodovinarje, katerim je namenjena v prvi vrsti, ampak za vsakega, ki se zanima za kulturni razvoj Hrvatov.

Dr. E. L.

Iz drugih književnosti.

Beethoven und Klingers Beethovenstatue. Eine Studie von Dr. Joseph Mantuani. Wien. Verlag von Gerold & Comp. 1902. — Naš rojak, g. dr. Mantuani, ki se bavi že dolgo z estetiškimi vprašanji, nam v tej knjižici podaja nekaj tehtnih razmotrivanj, ki se tičejo deloma Klingerjevega najnovejšega in najslovičjšega umotvora, deloma karakteristike velikega glasbenika Beethovena, v katerih pa razpravlja tudi ideje splošne važnosti. Mnogo so pisali „pro“ in „contra“ temu Klingerjevemu kipu, kateri je res eden najznačilnejših proizvodov „mlade“ umetnosti. Dr. Mantuanijeva sodba nam pa izmed vseh še najbolj ugaja.

Podlaga Kling. kipu je temna rjavkasto-višnjeva, oblaku podobna skala. Na njej stoji težko in široko mogočen prestol. Naslonjala spredaj in ob straneh segajo v sklenjenih ploščah do tal. Podpore tektoničnega odra se strinjajo zadaj v palmova debela, spredaj pa v konjske noge. Naslonjalo se končuje zgoraj v živo-barven pas, iz katerega gledajo krasne angelske glavice iz slonove kosti. Na zunanji plošči naslonjala je Klinger vklesal alegorično-simbolične podobe. Največji je prizor na Kalvariji, ko visi Kristus na križu med dvema razbojnikoma. Pod njim je Venera na školjki, katero krepko dviga neko moško božanstvo. Plašno gleda Venera na Kalvarijo. Od križa doli pa teče mlad mož — sveti Janez — in ukazovalno kaže na Venero. Na desni strani vidimo „Greh prvih starišev“, na levi pa sta Tantal, ki sega po umikajočih se sadovih, in Danaida, ki lovi vodo v sito.

Na tem prestolu sedi, kakor nekaj Jupiter — Beethoven. Telo je nago, samo čez noge si je vrgel odejo. Zgornji život je nagnjen lahko naprej, stisnjeni pesti pa počivata na dvignjenem levem kolenu. Pred Beethovenom, ki premišljuje gleda v daljavo, stoji orel, ki ravno razpenja peruti in gleda v mojstra, kakor bi pričakoval njegovega povelja. — Cela skupina je izdelana iz raznih dragocenih snovi z mojstrsko tehniko.

Ta Klingerjev umotvor je dal dr. Mantuaniju povod, da nam je napisal globoko analizo Beethovenovega in Klingerjevega značaja. Pisatelj preiskuje ves razvoj Beethovenov, in sicer tudi njegovo versko in modroslovno

stran, ter izvaja slednjič ta zaključek iz svoje preiskave: Beethoven je bil v vsakem oziru subjektiven značaj z nepopolno književno in splošno izobrazbo; njegovi verski, politični in socialni nazori so bili vedno enostranski in povzeti večinoma po Herderju; poln žalih mladostnih spominov in v samega sebe zamišljen nikomur ni odkrival svoje bolesi in vedno bolj ga je mučila kot glasbenika zavest, da mu gine posluš ter da tako nezmožnost čutila konča njegovo umetniško delovanje. Zato se poganja z neko eruptivno strastjo za svojim smotrom.

Tako je pojmlil to vulkansko naravo tudi Klinger. Mantuani nam podaja najprej sliko njegovega značaja. Klinger je „eine bedeutende Tagesfrage“. Sedaj 45 letni umetnik je bil rojen v Lipskem kot sin bogatih staršev, ki so mu preskrbeli moderno izobrazbo. Poleg Thome in Böcklina ga imenuje Mantuani najvažnejšega zastopnika „plantastične umetnosti“. Njegova glavna moč je v dekorativni smeri. On je slikar, kipar, radirec, pisatelj in glasbenik. Primerjajo ga z Michelangelom. Pa vzklikniti moramo: „Žal! Žal da je Michelangelo naše dobe Maks Klinger!“ Versko je Klinger zastopnik plitvega racionalizma, kateri zanaša v njegove verske umotvore hladnega in neumetniškega duha napačne hiperkritike. Mantuani splošno sodi, da je subjektivno Klinger zadel Beethovenovega duha, očita mu pa pomanjkanje zgodovinske realitike. V Beethovenu se klasični duh in krščansko mišljenje čudno menjujeta. Kot izraz starega poganstva se imenuje njegova deveta simfonija, svoje estetične in modroslovne pojme o krščanstvu pa je vlil v slavno „Missa solemnis“. Zato je Klinger na prestolu vklesal simbole krščanstva in poganstva.

Tu ima pa Mantuani priložnost, da izgovori resno besedo v brambo zgodovinskega ideala krščanskega, s katerim novejši umetniki postopajo tako samovoljno. Klinger je Kristusa na križu upodobil nekako brutalno, sirovo. Na križ, ki ima obliko T, je pribil Izveličarja nagega, jahajočega na kladi, noge so mu pa pribite na zadnji strani križa na podnožju. Mantuani citira stare pisatelje ter dokazuje, da ni pravo to naziranje, in da mnogo bolj soglaša z zgodovinsko resnico predstavljanje krščanskih umetnikov, katero je tudi bolj spoštljivo in estetično.

Splošno pa sodi dr. Mantuani, da se bo iz teh nemirnih modernih struj razvila pomlajena, izčiščena in novim potrebam odgovarjajoča umetnost.

L.